СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 219. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 21-го вересня 1939. No. 219. Jersey City, N. J., Thursday, September 21, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ ЯВИТЬСЯ ОСОБИСТО В КОНҐРЕСІ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт явиться особисто на відкритті надзвичайної конґресової сесії і виголосить своє послання до конґресу відносно зміни невтральностевого акту. За принятою традицією, президенти являлись особисто в конґресі лише в дуже важних випадках. Звичайно посилали туди писемне послання, яке відчитувано на початку сесії. Тому, що тепер також дуже важна хвиля, президент рішив особисто заговорити до конґресменів і поручити їм зміну теперішнього закону. Який проєкт зміни подасть президент, не відомо, бо він рішив не говорити цього наперед. Одначе секретар стейту, Кордел Гол, заявив, що він стоїть на тім самім становищі, на якім стояв у травні ц. р. Тоді він поручив, щоб змінити невтральностевий закон на такий: щоб можна було воюючим краям продавати за готівку ріжні воєнні продукти, але щоб ті продукти вони забирали собі звідсіля в своїх кораблях та за своїм ризиком. Заборони американським кораблям і громадянам шлятися по воєнних смугах. Заборонити всякі грошеві позички і підмоги для воюючих сторін. Догадуються, що президент внесе подібний до цього проєкт.

НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК...

НЮ ЙОРК. — Міська влада Ню Йорку почала список усіх будівель, які моглиб стати обєктом бомбардування на випадок війни. Водночас влада почала списувати, скільки людей мешкає по загрожених будинках, також коло загрожених будівель, таких як мости, водопроводи, вироби електрики і ґазів, і т. п. І чи є в сусідстві якінебудь підземні скритки, в яких моглиб на випадок заховатись люди.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Подібні заходи, які робить міська влада Ню Йорку, також міська влада Філядельфії почала робити. Вона робить точний список усіх важних обєктів та провірює можливі сховки для людей. Влада зазначає, що не сподівається війни, але на всякий випадок хоче приготовитись.

АНҐЛІЯ АСЕКУРУЄ КОРАБЛІ, ЩО СПРЯМОВАНІ ДО НЕЇ.

НЮ ЙОРК. — Тому, що американські фірми почали накладати високі оплати на асекурації кораблів, що йдуть до Анґлії, а навіть цілком відмовляти асекурації, Анґлія рішила сама їх асекурувати та в той спосіб заохочувати до плавби до їх портів. Чужі фірми жадали по $2.50 від $100 вартости від американських кораблів, $5 від невтральних і $7.50 від анґлійських. Тепер Анґлія буде кожному давати асекурацію по $2 від $100, щоб тільки вони хотіли везти ріжні продукти до Анґлії.

КАНАДА НЕ ПОЗВОЛЯЄ ВИВОЗИТИ ГРОШІ.

ОТАВА. — Внаслідок війни канадійський уряд запровадив грошеві загострення, а саме, заборонив туристам, що опускають Канаду, вивозити з собою гроші. Дозволено їм лише вивезти стільки грошей, скільки вони з собою привезли. Тому кожний турист, відвідуючи Канаду, повинен пограничним властям задеклярувати, скільки ввозить зо собою грошей. В противнім випадку при виїзді він матиме труднощі.

СТРАХІТТЯ НА МОРІ ПЕРЕД СУБМАРИНОЮ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — До домашнього порту вернувся американський торговельний корабель „Артіґас". Його залога розказувала про переляк, якого вона зазнала недалеко европейських берегів від німецької субмарини. Це було вночі. Субмарина нагло виринула з води і освітила їх рефлекторами. Водночас при помочі світляних сиґналів зажадала вилеґітимування. Ті поспішно відповіли, що це американський корабель. Тоді субмарина побажала їм „доброго вечора" та відпустила.

ПРОТИВОЄННІ НАСТРОЇ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Хоч з одного боку деякі люди в Америці говорять про можливість війни, то з другого, є багато познак, що загальний настрій є рішуче проти неї. Бюро публичної опінії Гелопа подало до відома, що на 100—88 особи, які належать до Демократичної Партії, а 87, що належать до Републиканської Партії, відповіли, що в ніякому разі Америка не повинна йти до европейської війни. Більшість з них висловилась проти війни навіть тоді, колиб Анґлія і Франція почали програвати.

ІТАЛІЙСЬКІ КОРАБЛІ НЕ ХОЧУТЬ БРАТИ НІМЦІВ.

НЮ ЙОРК. — Команда італійського корабля „Рекс", що отсе відїхав до Европи, в останній хвилині, на припоручення з головного бюра в Італії, усунула всіх пасажирів, що мають німецькі, чеські, чи словацькі пашпорти. Цей учинок пояснюють тим, що італійські кораблі в переході через Ґібральтар мусять піддаватись анґлійській контролі, тому вони не хочуть входити в непорозуміння з анґлійською владою.

UFS

ПО БИТВІ.

Відділ польського війська, забраний німцями в полон, в одній ближче неозначеній битві.

ВАРШАВА БОРОНИТЬСЯ ДАЛІ.

Варшава не послухала німецького ультимату і далі бороніться. І заповідає, що буде боротись до останку. Є великі втрати в людях по обидвох сторонах: польській і німецькій. Місто цілком знищене враз зо старинними будинками, музеями і т. п. З Лондону вислано через радіо ґратуляції за хоробрість, а поляки відповіли, що ждуть на допомогу. В місті має бути страшенне оґірчення на польський державний провід і на Анґлію та Францію.

СОВЄТИ І БАЛТИК.

Скандинавські держави слідять пильно за Совєтами. Виходить, що совєтська фльота вже бльокує Естонію, ніби з тої причини, що вона дозволила на втечу польської підводної лодки, що схоронилася в естонській пристані як невтральній. Кажуть, що Совєти захочуть тепер мати контролю над Естонією, Латвією і Фінляндією, себто тими державами, що входили в склад бувшої царської Росії.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ ДИТИНИ.

Урядовець міської управи Казимир Алекси зо Львова виїхав власним самоходом з жінкою і трилітнім синком до Ярослава. В неділю пополудні вертався з родиною з Ярослава до Львова. Нагло самохід з невідомих причин упав до рова. Синок, якого мама переносила з заднього сидження на переднє, упав на шибу і розбив її. Відламки скла перетяли хлопчикові горганку і він негайно згинув.

БУДОВА КАНАЛУ ВОЛГА—ДОН.

Уже почали будувати канал Волга—Дон, що получить Волгу з Озівським морем. Плян будови каналу, що матиме велике значіння під економічним та стратеґічним оглядом, змінювали кількакротно. По остаточнім затвердженні пляну будови каналу приступили до його реалізації. Згідно з пляном, каналом можуть проїхати кораблі містоти 15 тисяч тон. Довжина каналу сягає 1,260 км. Якщо канал вибудуть, місто Сталінград (раніше Царицин) матиме безпосередню водну комунікацію з Ростовом над Доном.

ПРОШАКА УКАРАНО ЗА „СЛУЖБОВИЙ ПРОСТУПОК".

В малому мадярському містечку покарано за „службовий проступок" Осипа Ферера, професійного прошака. — Як прошак може відповідати за службові провини? В містечку Ракочаба віддавна був звичай, що найстарший з професійних прошаків збирав милостиню в імени всіх інших, опісля ділив серед товаришів. На тому тлі не було ніколи надужить аж до часу, коли зверхник жербаків захорував, а заступав його Ферер.

Ферер зібрав згідно зо звичаєм у пятниці деяку скількість грошей, але більшу частину грошей затаїв перед товаришами і присвоїв собі. Коли прошаки це відкрили, заскаржили його до суду. Тому, що Ферер, збираючи милостиню, виступав як заступник начальника прошацького цеху („уряд" прошацького цеху істнував від дуже давніх часів,) на основі звичаєвого права суд узнав цей проступок за проступок урядника у службі.

Це вплинуло обтяжуючо на вину Ферера і тому покарали його роком вязниці.

РЕКІН В АДРІЙСЬКОМУ МОРІ.

Недавно помітили на полуднево-дальматійському побережі рекіна. Як відомо, ці „тигри моря" дуже часто блукають за великими пароплавами в Адрійському морі. Вони гублять орієнтацію в Адрійському морі, яке є дуже тісне в порівнянні з незмірними просторами океану.

Перед кількома днями вдалося рибакам зловити рекіна коло Раґузи. Боротьба з рекіном тривала більш як три години.

Виловлений рекін був довгий три метри і важив більше ніж 300 кґ.

ШМЕЛІНҐ МИСТЦЕМ ЕВРОПИ.

У Штутґарті відбувались змагання за мистецтво Европи між боксерами важкої ваги Шмелінґом та Адольфом Гойзером. Макс Шмелінґ знокавтував свого противника в першій рунді і здобув мистецтво Европи. Змагання тревали 71 хвилину. Шмелінґ заявив, що підготовляється до стрічі з мурином Люісом.

СМЕРТЬ ВОЯКІВ НА АВТОСТРАДІ.

Автострадою з Берліну до Франкфурту їхав особовий самохід з великою швидкістю і віхав на відділ війська. Під колесами самоходу згинули два вояки, чотири були ранені.

З СУДОВОЇ САЛІ.

Станиславівський окружний суд засудив Андрія Зінева на півтора року тюрми і Василя Зінева на 1 рік тюрми. Їх притягнули до відповідальности за те, як говорить акт обвинувачення, що в читальні „Просвіти" в с. Майдані, надвірнянського пов., відчитували декальоґ О. У. Н. та звіт з конґресу О. У. Н.

НАПАД НА ЛИСТАРЯ.

Дня 4. липня пополудні, біля год. 14-тої, коло села Ільча до Василя Мироняка, листаря поштової аґенції в Горішнім Ясенові, пов. Косів Гуцульський, який віз біля 3,000 зл., хтось стрілив. Ранений Мироняк злетів у дебру та повиснув на дереві. На крик нападеного прибігли селяни і його врятували. Напасники втекли. Поліція веде слідство.

НАПАД НА ПРИХОДСТВО.

В Добрій коло Синяви, пов. Ярослав, напали грабіжники на римо-католицьке приходство і зранили польського священника, який на відгомін кроків грабіжників збудився і вхопив за сокиру та борнився перед бандитами. Поліція шукає напасників.

ГРІМ УДАРИВ У СІМЮ ПІДЧАС ВЕЧЕРІ.

У Княжселі, пов. Костопіль, на Волині, підчас бурі грім ударив у хату Гриця Самоленка у хвилині коли він разом із своєю сімею вечеряв. Грім убив жінку Гриця, Агафію, а його доньку Ганну й сина Василя важко поранив.

ЖАХЛИВИЙ БУРЕВІЙ.

Над Байрайтом у Німеччині перейшов жахливий буревій. Вихор, що віяв зо скорістю 90 км. на годину, позривав багато дахів і вирвав кількадесять дерев з корінням. Про силу буревію найкраще свідчить те, що повиривав він на полі буряки з землі. Шкоди дуже великі.

СОВЄТСЬКІ ВІЙСЬКА НА ПЕРЕДМІСТЯХ ЛЬВОВА

МОСКВА. — Совєтський воєнний комунікат подає, що німецькі війська стоять під Львовом, а совєтські входять до міста з північно-східньої й полудневої сторони. Це ті совєтські частини, що посувались від Бродів і Тернополя.

НІМЕЦЬКИЙ УЛЬТИМАТ.

БЕРЛІН. — Німецький ґенеральний штаб подає, що під Львовом забрано 10,000 польських полонених, а місту проголошено ультимат у справі негайної здачі.

КУДИ ЗАЙШЛИ СОВЄТИ?

МОСКВА. — З воєнних совєтських комунікатів виходить, що совєтські війська забрали в Західній Україні такі міста: Володимир Волинський, Сокаль, Броди, Бібрка, Рогатин, Долина. На Білорусі забрали Вильно й Кобрин. Супроти того наступу польський амбасадор у Москві зголосив свій відїзд. Московська „Правда" розписується широко про те, що людність усюди витає щиро совєтські війська і цілує совєтських офіцирів.

ЩЕ ПРО УТИСКИ МЕНШИН.

МОСКВА. — „Правда" далі пише про причини розпаду Польщі. Каже, що нею кермувала панівна кляса, яка не вміла розвязати ніякої проблеми. Тому не диво, зазначує ґазета, що тепер у Польщі повна анархія, що сама держава розлетілась як купа карт, а нужденний польський уряд утік з краю, полишаючи людність власній долі. „Правда" пише далі, що польське військо не могло виявити справжньої сили, бо до нього примусово втягали гноблені поляками національні меншини, що ненавиділи Польщу і її панську владу.

ЛІКВІДУЮТЬ ДІДИЧІВСЬКІ ЗЕМЛІ.

МОСКВА. — „Червона Звізда" подає, що вже зачинають ліквідувати велику посілість у Білорусі й на західньо-українських землях. Військове командування каже селянам забирати панську землю і пасти худобу на панських сіножатях. Часопис твердить, що жінки і діти витають совєтських вояків з квітами і радістю. Армія майже не стрічає ніякого опору, а поступає так скоро, що поляки не мають ніякої можности нищити мости чи телеґрафічні лінії.

ВАТИКАН ПОБОРЮЄТЬСЯ ПОШИРЕННЯ КОМУНІЗМУ.

ВАТИКАН МІСТО. — Ватиканський офіційний часопис „Осерваторе Романо" підкреслює, що Совєти заповіли, що вони не тільки йдуть визволяти зпід Польщі білоруські й українські землі, але також поширювати далі в Европі комуністичні ідеї.

ПОЛЯКИ МАСОВО ВТІКАЮТЬ.

ЧЕРНІВЦІ. — Десятки тисяч польських урядовців, від найвищих до найнижчих, навіть з жандармами і пожежниками, втікають до Румунії. Друга половина це жиди. Всіх утікачів нараховують на сто тисяч. Усе залякане й зневірене. Американський кореспондент подає, що багато людей нарікають на уряд та Францію й Анґлію. Кажуть, що уряд і алянти зрадили польський нарід. Польський злотий майже не має ніякої вартости.

ВДОВА ПО ПІЛСУДСЬКІМ — У ЛИТВІ.

КАВНАС (Литва). — Яких 100,000 польських жовнірів шукає тепер притулку в Литві. Між тими, що шукають захисту, є і вдова по Пілсудськім, разом з двома дочками. Тепер нема сумніву щодо цього, що Литва дістане Вильно, загарбане їй насильно в 1920 р. польським ґенералом Желіґовським.

МИР, АБО ВІЙНА ДО КІНЦЯ, КАЖЕ ГІТЛЕР.

ДАНЦІҐ. — Витаний оваційно населенням як „визвольник", канцлер Гітлер вигоросив довгу промову, в якій підкреслив, що він не хоче воювати з Анґлією і Францією, але як вони хочуть, то Німеччина готова воювати і сім років. Підкреслив, що така Польща, як її створив версайський мир, ніколи вже не буде існувати, а тільки така, якої границі визначить Берлін і Москва і яка буде під німецько-совєтською контролею. Німеччина, казав Гітлер, не дозволить собі більше диктувати і ніколи не піддасться та буде відплачуватись Анґлії й Франції в такий самий спосіб, як вони будуть трактувати Німеччину.

НАЦІЗМ МУСИТЬ БУТИ ЗНИЩЕНИЙ.

ЛОНДОН. — Ще нема офіційної відповіди на промову Гітлера в Данціґу. Але згідно твердять в Анґлії й Франції, що відповідь буде така, що Гітлер наговорив повно неправди та що війна буде вестись так довго, поки гітлеризм не буде знищений.

ВЕЛИКІ ЖЕРТВИ.

ЛОНДОН. — Начислено 578 осіб, що згинули при затоплені німецькою субмариною анґлійського воєнного корабля „Курейджос".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НІЩО БЕЗ НАС

Кожний день приносить світові такі новини, на які не знаходять відповіди найбільші політичні голови, навіть представники і речники найбільших світових потуг. Ось тому навіть вони дораджують пождати і роздумати, заки сказати у таких випадках рішальне слово. Те саме відноситься і до нас, до українського народу та тої ситуації, що тепер твориться на західньо-українських землях.

Але є речі, про які можемо вже тепер говорити з повною рішучістю і певністю. Це ті, щодо яких український нарід завжди був одної думки. Це те, що щоб не ділялось в Европі, які не булиб суперечности інтересів великих потуг і яка не булаб спроба ті інтереси поєднати, а конфлікти зліквідувати, нічого з того не вийде, коли не буде дана змога українському народові сказати своє слово про свою землю, і коли він сам не рішить про свою долю, про долю цілої України.

З нашою освідомляючою акцією було досі так, що ми намагалися впродовж останніх десятків літ вияснити світові, що української справи не можна вбити, ні приглушити, бо вона стане відразу одною з перших проблем, як не першою, якщо тільки зачнеться нова воєнна заверуха в Европі. Український нарід постійно заявляв, що коли не буде іншої причини, то вибухне згодом заверуха в Европі навіть наслідком тільки тої одної неполагодженої в Европі справи, якою є українська справа.

Український нарід запевняв постійно світ, що окупанти українських земель відпокутують насильство, доконане над українським народом: одні скоріше, другі пізніше, але відпокутують. Український нарід доказував, що українського визвольного руху не є всилі здавити ніяка сила. А ті вороги, що його пробують здавити, тільки копають гріб самим собі. А тепер маємо змогу переконатися, що так дійсно є. Що з того, що Польща обріхувала світ про те, що в неї нема ніякої української проблєми? Чи тепер не пише цілий світ про Україну під Польщею? Чи тепер воєнні кореспонденти не описують, як нужденно виглядають навіть й польські вояки, що взяті з „національних меншин" до оборони Польщі!

Польща розлетілась, бо не хотіла визнати, що український нарід живий, бо злегковажила його волю, його бажання бути вільним. На це насильство Польща зужила дуже багато своїх сил і тим себе ослабила до тої міри, що не змогла тепер поставити такого опору, якого надіявся від неї цілий світ.

Те, що є з Польщею, станеться таксамо, скоріше чи пізніше, з кожним іншим грабіжником українських земель, включно з Советами. А німецька армія, якщо буде розпоряжатись українськими землями, не питаючись українського народу, а як окупант, і то сам чи на спілку з Москвою, знайде на українській землі такий самий кінець, як знайшла його в 1918 році. Бо щоб не сталося, коли йде про Україну, воно не вдержиться, коли буде проти інтересів України і коли український нарід не матиме в тому свого слова.

ПЕРШИЙ ТИЖДЕНЬ ВІЙНИ

(З мого римського щоденника).

Минув перший тиждень польсько - німецької війни. За цей короткий час німецькі війська вспіли вже захопити мало, не третину Польщі, включно із славнозвісним „Коридором" та Краковом, давньою польською столицею. Сьогоднішні часописи повідомляють, що німці знаходяться вже яких трицять кільометрів від Варшави, звідки уряд утік до Люблина. Ввесь гірничо - промисловий горішньо-шлеський район знаходиться також у німецьких руках. Це означає, що Польща залишається без вугілля і заліза.

З учорашнього дня німецькі війська ввійшли вже й на українську територію Польщі, заняли частину Лемківщини і звертають на схід, щоб опанувати ввесь нафтовий район та відрізати Польщу від Румунії.

Отже з цього моменту події набирають для нас особливої ваги й цікавости. Проте треба обективно ствердити, що досі німці рішуче не виявили свого особливого заціхавлення нашою справою, хочаб навіть з точки погляду чисто воєнної — використання у власних інтересах ненависть українського населення до польських займанців. Досі німецьке військове командування не видало ані однієї відозви до українського населення Польщі з ріжними обіцянками, як то було в моді за попередньої великої війни. Досі в усіх звітах й журнальних статтях взагалі не згадується про українську справу. Існування німецько - московського договору не дозволяє, очевидячки, на українську пропаґанду. Українське радіо у Відні обмежується свідомо до передачі самих офіційних новин, і тільки українське радіо в Братиславі, на словацькій території, висловлює надії й побажання словаків і тамошніх українців на появу в найближчому часі Української Західньої Держави.

В римському щоденнику „Іль Пополо ді Рома" зявилася вчора мапа військових дій, на якій, уперше, територію східньої Галичини визначено, як „Україну". Але цей напис не поширюється на північні українські землі під Польщею — себто на Волинь, Полісся і Холмщину. Чи надавати цьому фактові якогось симптоматичного значіння? Деякий час тут уперто ходили чутки, що, у випадку нового розділу Польщі ці північні українські землі, що входили свого часу до царської імперії, відійшлиб до Московії, а східня Галичина, як бувша частина давньої Австро-Угорщини, залишилась би при Німеччині. Не знаю щодо Волині та Холмщини, але можна бути певним, що Німеччина ніколи не віддалаб Москві Галичину, з огляду на нафту.

Але чи прийде взагалі до польського розділу? Німецькі й італійські часописи, коментуючи факт приставлення німцями до могили Пілсудського почесної варти з німецьких вояків, вперто підкреслюють, що Німеччина воює не з польським народом, але з його нездарним та інтриґантським урядом. Як тільки в Польщі зявиться інший уряд, з яким можна буде переговорювати, Німеччина, мовляв, відразу піде на ці мирові переговори. Але поляки, як здається, думають таки інакше і велика скількість партизанів, що виступає проти німців, поруч з реґулярним військом, вказує на справжні настрої польського народу. Думаємо, що в часі дальшої війни німці звільняться щодо цього від усіх своїх ілюзій.

Про настрої українського населення нічого не знаємо. Українські часописи, не доходять сюди ось уже чотири дні. Невідомо навіть, чи вони взагалі виходять. Почувається взагалі, як один з перших наслідків військового стану, велика ізольованість. Не доходить жадна звістка з Франції. „Українське Слово", що виходило в Парижі, більш не приходить, і про долю його редакції таксамо нічого не відомо. Єдине джерело звісток про українську територію під Польщею — це покищо тільки радіо в Братиславі, що оповідає про постійний терор польської поліції та війська на українських селах, про формування так званих „зелених" відділів з українських втікачів по горах та лісах Галичини, про якийсь глухий гомін, що віщує можливе повстання українського населення проти гнобителів. Кореспондент мілянського часопису „Іль Пополо д'Італія", п. Апеліюс, що знаходиться при північній німецькій армії, яка оперувала в славнозвісному польському Коридорі, в кореспонденції з 6. вересня повідомляє, що, як виявляється з оповідань полонених, польська мобілізація в східній Галичині викликала глухе незадоволення населення, особливо серід українців та білорусів. Дехто з вояків, а також і зо старшин, уважає, що падіння Кракова викличе поважні розрухи в тій самій східній Галичині...

Апеліюс видрукував у цьому часописі і світлину, зняту з двох українських полонених, „які, як видно, дуже задоволені своєю долею", себто, що опинилися в полоні. І дійсно, один з цих вояків так і розпливається в широкій посцішці. Як здогадуються, велика скількість полонених, що попали в руки німців, пояснюється ніби тим фактом, що українці, поставлені в траґічну необхідність боронити з зброєю в руках своїх власних гнобителів, при першій ліпшій нагоді віддаються до полону. Але це — тільки здогад, на який нема підтвердження.

В усякому разі вважаю потрібним подати до відома американських читачів, що відповідальні кола серед українських націоналістів, дуже добре розуміючи настрої українського населення під Польщею, роблять усе можливе, щоб не допустити до передчасних вибухів, що булиб залиті кровю. Та, на жаль, можливості безпосередніх впливів незвичайно обмежені, а полякя самі тільки й роблять, що підливають оливи на вогонь.

Рим, 8. вересня 1939.

Евген Онацький.

ОДИН ЗА ВСІХ, А ВСІ ЗА ОДНОГО

ЗА ОДИН СИЛЬНИЙ ПРОВІД, А ПРОТИ АҐЕНТУР І ПРОВОКАЦІЙ.

Львівський „Новий Час" з 11. серпня б. р., беручи під увагу, що „горизонт Европи затягається з дня на день щораз темнішими хмарами", пише в статті „Перед днями великих рішень" про „обставини і конечності української національної політики". Стверджує конечну потребу скріплення наших внутрішніх сил, внутрішньої дисципліни. Взиває, щоб суспільність повела гостру боротьбу з усякими „аґентурами", з тими темними духами, що тепер під „найбільш патріотичними претекстами будуть послуґуватись найбільш вирафінуваними провокаціями, щоб стягати на нас знищуючі репресії". Ось ті думки на часі й тут в Америці, бо й тут не бракує таких типів, що користають з того, що „затягнулись хмари", і вже тепер письмом і словом пускаються на провокації, подібні до тих, про які згадує староkраєвий часопис. Та найважніше тут те, що в таких часах, як теперішні, щоб зарадити таким лихам, а також щоб відповідно заступати й обороняти українську справу, треба сильного проводу. На цю тему читаємо в „Новім Часі" між іншим таке:

„Перша й найважніша консеквенція, яка випливає з тих пізнань, заключується в тому, що годі собі подумати в таких умовинах існування доброї національної політики без існування дуже сильного українського національного проводу. В складних обставинах нашого теперішнього життя про дальший курс нашої національної політики не можуть на власну руку рішати поодинокі особи й ґрупи, окремі партії й партикулярні формації. Не можуть також рішати про неї збірні настрої симпатій для когось одного й ненависти до когось іншого; мусить рішати політична рація одного національного проводу. І мусить вона знаходити абсолютний послух загалу навіть у тому випадку, колиб рішення тієї рації не завжди й не у всьому йшли гармонійно з кожночасними емоціями й почуваннями мас.

„Наша суспільність інстинктовно вичуває цю сувору повагу ситуації. Вчора ми звернули увагу на цьому місці на знаменне явище якоїсь немов спонтанної стихійної консолідації внутрі нашого громадянства. Пригасли в нас грубші й дрібніші політичні пристрасті й свари, зникають партикулярні спори й амбіції, дуже серіозно веде себе українська публіцистика. Атомізація громадянства переходить повільно у його щораз помітнішу інтеґрацію. Наш загал почуває, що всі наші внутрішні спори й ріжниці тратять давніший сенс та що йде час, у якому, без огляду на ґрупові розріжнення, один буде відповідати за всіх, а всі за одного. Кажучи ще точніше, вступаємо на арену великих розгривок не як партії й ґрупи, але як одна цілість, одна нація.

„Важкі часи, які надходять, вимагають від нашого громадянства величезної внутрішньої дисципліни, опанованости нервів і спокою. Одним із найважніших завдань хвилини — це підняти в нашому нутрі безоглядну й безпардонну боротьбу із усякими диверсіями й аґентурами. Буде досить ворожих сил, які схочуть для своїх цілей послужитись українським арґументом, українськими жертвами й українською кровю. Буде досить таких, які схочуть нашими руками собі каштани з огню вигортати. Буде досить таких, що — під найбільш патріотичними претекстами — будуть послуговуватися найбільш вирафінуваними провокаціями, щоб стягати на нас знищуючі репресії й пацифікації. Нічиї слабі нерви, нічия ненависть і жадоба відплати, нічиї емоції між українцями не сміють створювати на „власну історичну відповідальність" довершених фактів, які своїми наслідками мусять потім падати на цілу суспільність!

„Ми переконані, що назагал наша суспільність доросте в масі до висоти завдання, т. зв. збереже конечну дисципліну, спояність і готовість виконати доручення проводу. Остаточна проблема тут радше в проводі, передусім у проводі. Він мусить бути й він мусить могти й хотіти рішати! В часах, які йдуть, наше громадянство не може залишитися без свого політичного центру діючого на загально суспільній основі, по якого волі й лінії моглоб себе орієнтувати й поступати. Важко твердити, що в цьому відношенні все в нас у найкращому порядку. Більш ніж колинебудь потрібне нам саме тепер просто величезне організаційне зусилля, щоб цей центр остаточно оформити. І не може теж наше громадянство залишилося без директив і наставлень, як себе в цій кризі вести, чого триматися, чого сподіватися і як практично поступати. Буря, яка надходить, якої передвісники вже сьогодні міцно кидають людьми й народами, не може нас застати без керми й курсу. Велика хвилина вимагатиме великих рішень.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

23)

XIX.

А Поляна не знає, що думати про Юрая. Степана хоче витягнути до коршми, що там, мовляв, ти вже не наймит, а наче наш син. Замісць лізти за стодолу, ходить по селі, спиняється й пускається в розмову з тітками: мовляв, Гафійку я заручив, щож, вона ще дитина, але прилинула до Степана, заки батько не був удома; а Степан, сусідонько, кохає Гафійку як своє око — ах, та й утіхуж маю від цих дітей. А Степана хвалить на чім світ стоїть, який він моторний до праці, буде, мовляв, із нього добрий ґазда, двір у Рибарах дістане в спадщину по батькові. На селі він чимраз усе більш балакучий, але вдома — як завязано, те й те зроби, Степане, й край.

Юрай ходить по селі й шукає, кого ще не спинив; навіть до Грицька Феделеша кивнув рукою, тільки Ґерича оминув. А Ґерич уже простягав руку, але Юрай відвернувся. Доки буду живий, не знаю тебе; що там будеш мені оповідати, не хочу знати, що собі думаєш.

Тітки сміються: дивні заручини. Молодий хмуриться як дідуган і ні з ким не говорить, гризеться й скаженіє. Молода — грається коло річки з дітьми, спідничка заголена по пояс, ані стидатися ще не вміє. А Гордубал розмахує руками на майдані, хвалиться майбутнім зятем. Лише Поляна — хоч і дивна жінка, але хмуриться, бачить, що тут щось людям на сміх, ані носа не показує перед двором. Так то є, людоньки, й не кажіть, що тут усе гаразд.

Щож, чи Гордубал не бачить, що Степан хмуриться? Може й бачить, але якось це виминає. Лише так скаже йому через плечі, що має робити, й вже подається кудись. А Степан поглядає йому вслід, наче хотів би відкусити йому голову.

Та тепер Маня вже не дасться, чекає на господаря, зуби закусив, аж лице йому під шкірою сіпається. Ґазда йде двором. „Степане, можеб ти поїхав у долину". І вже знов хоче геть, але Маня заступає йому дорогу. „Мушу з вами про щось побалакати, господарю".

„Ну, що знов?" — викручується Гордубал. „Гляди радіше свого!"

Степан аж попелястий стає від люти — дивно, завсіди був жовтий. „Що ви то оповідаєте про мене й про Гафійку?" — викрикує гостро.

Гордубал зводить брови. „Що оповідаю? Що заручив доньку з наймитом".

Маня аж трясеться від злости. „А чом — чим ви... Тепер люди з мене сміються, куди прийду. Чи скоро, мовляли, будуть хрестини, Степане, та біжи, Степане; за твоєю молодою женеться гусак"...

Гордубал починає потирати собі потилицю. „Лиши їх, хай сміються. Обридне це їм".

„Мені, мені це обридло, господарю", цідить крізь зуби Маня. „Я не хочу людям бути посміховищем".

Гордубал якось важко віддихає. „Я також не хочу бути людям посміховищем. Тому я тебе заручив. Так що?"

„Я не хочу", сичить Маня. „Я — я тут не буду на сміх як жених зашмарканої дитини!"

Гордубал, рука ще на потилиці, міряє його згори поглядом. „Стрівай; що ти сказав? Що не будеш?"

Маня мало не плаче від злости. „Не буду! Не хочу! Робіть, що хочете, але я"...

„Не будеш?"

„Не буду!"

Гордубал засопів носом. „Зачекай тут!"

Маньові стоїть клубок у горлі, сором йому бути посміховищем цілому селу; краще втекти звідси, чи що"...

Гордубал виходить із хліва й сердито розриває в руках якийсь папір; рве його на менші й менші шматки, дивиться на Маню й кидає йому шматки в лице. „Оттакечки, то ти вже не жених. Можеш сказати старому, що я роздер умову". Рука в білій сорочці летить догори та вказує: „А там ворота, марш!"

Маня швидко віддихає, очі йому стають вузькі, як у кота. „Не піду звідси, господарю!"

„Підеш. А колиб іще раз прийшов — маю рушницю!"

Степан червоніє. „А що, коли не піду?"

Гордубал грудьми на нього. Степан уступає. „Бережіться, господарю!" сичить.

„Не підеш?"

„Доки не скаже ґаздиня — ні!"

Гордубал якось забурчав і раптом — коліном Маньові в живіт. Маня болючо зігнувся, а тут одна рука вхопила його за комір, а друга за матню, підвела його, й через пліт його, в кропиву.

„Так", віддихає Гордубал. „Коли ти не знайшов фіртки, то через пліт". І чимчикує назад, тре собі потилицю; так дивно якось гаряче в потилиці...

Десь за плотом похихикують сусіди,

XX.

Поляна, розуміється, замкнулась у коморі й сидить тихо, наче мертва.

Зараз уранці Гордубал запрягає до воза трилітка й важкого коня, нерівна запряжка: кінь киває головою, жеребчик голову догори — дивна пара.

„Скажи мамі, Гафійко, що їду до міста; повернусь аж увечері, коли Бог дасть".

Хай ричать корови з голоду, хай стукають коні копитами, хай рохкають свині й верещать підсвинки: чейже перестане Поляна гніватись, не дасть їй це спокою, на те вона селянка: піде та впорає худобу, а чи можнаж сердитись, коли терплять Божі створіння?

Кінь киває головою, а жеребчик задирає її догори. Степан також задирав голову — трилітка запрягав з кобилкою, добре, мовляв, пасують докупи. На, на, чого гризеш коня, ти лайдаку? Чейже піде Поляна, коли мене нема вдома, нагодує худобу й розважиться. А бач, помалу вже й місто тут.

Насамперед до адвоката: а, пане вельможний, радо списав би останню волю; чоловік ніколи не знає. Отже таку останню волю: маю жінку, Поляною називається; годиться, щоб жінка дістала спадщину по чоловікові.

А що їй відказуєте, пане Гордубале: двір, гроші, цінні папери...

Гордубал неймовірно поглядає: нащо ти це хочеш знати? Напиши лиш: усе, що маю.

„Ну, тоді напишемо: ввесь маєток, рухомий і нерухомий"...

Гордубал киває головою: так, пане вельможний, так, вірно це сказано, ввесь маєток рухомий і нерухомий, за всю її вірність і подружню любов.

Та підписати, во імя Отця й Сина й Святого Духа. Гордубал ще затримується. „А що, пане вельможний, чи можна знов переселитись до Америки?"

Е, де там, пане Гордубале, в Америці є забагато робітників, нікого там тепер не впускають...

(Далі буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ПРИЯТЕЛІ, ЧИ ВОРОГИ?

Телеґрафують з Черновець, що американський майор Вилйєм Г. Колберн, військовий аташе при американській амбасаді в Польщі, чув від команданта одного російського повза, котрий входив у склад російської армії в поході на Польщу, що, мовляв, росіяни є проти німців.

Це мав би бути причинок до важного нині біжучого питання: пощо властиво Росія пішла до Галичини? Помагати німцям? Чи з ними воювати?

Питання справді важне, та чи можна робити якийсь певний висновок з того, що якийсь там один офіцир російської армії сказав американцеві, про котрого він міг припускати, що симпатизує з поляками, а не з німцями? Що сказав цей самий офіцир, коли він стрінуться з німцями? Чи варт те свідоцтво стільки, скільки коштує телеґрама?

СПІЗНИЛИСЯ?

Визначні поляки, що живуть у Мадярщині, заявляють свою охоту приступити до французької армії, щоби битися проти Німеччини.

Чому не приступили до польської?

Чи не можна в польській армії битися? Чи може не сподівалися, що цього буде треба? Чи може спізнилися, бо заки Польща приняла їх до армії, армії не стало?

РОБІТНИКИ?

Французький союз робітничих юній ухвалив резолюцію з осудом большевицької інвазії Польщі.

Чому саме союз робітничих юній взявся таврувати большевицький уряд?

Невже тому, що большевицький уряд робітничий? Невже ще є хто в світі такий, що в це вірить?

ЧОМУ ПРОГРАЛИ?

Спеціяльний кореспондент італійської новинкарської аґенції говорив з польськими воєнними бранцями в Німеччині та завдавав їм ріжні питання, щоб виміркувати причини польського розгрому.

Кореспондент стверджує, що польські селяни, йдучи до війни, були певні, що польська армія помацирує просто до Берліну без спротиву з боку німців. Просто парадним маршем.

Звідки взялося таке, як це кореспондент називає, бездонне невіжество польських селян? Не треба й кореспондента, щоб знати відповідь: польські селяни повірили насліпо в польську урядову пропаґанду. Через урядову цензуру до цих селян інші дані не доходили, а зрештою можливе, що навіть, якби доходили, вони не були би брали під увагу ріжних даних, а лише одні й однобічні дані урядової пропаґанди. Є люди, які чим скорше хочуть знати „певну відповідь" і нетерпеливляться, коли справа показується не проста, а складна.

АРМІЯ Й НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ.

Декотрі з польських офіцирів у німецьких таборах для бранців на запит італійського кореспондента винували за розгром Польщі нерозвязання Польщею питання національних меншин.

Казали: в польській армії в тім самім відділі можна було знайти жовнірів польського, німецького, українського й жидівського роду.

Виходилоб, що як жовнірів усіх цих народів заставляється за Польщу воювати, нарівні з поляками, то ці народи мали би в Польщі мати рівні права з поляками. Така думка свитає нині в головах поляків у ворожім полоні. Цікаво, чи багато з них заступалиб ці думки, якби так їм удалося ще раз зажити в вільній польській державі?

КУДИ ІТАЛІЯ?

Стараються люди відгадати, яке становище займе до війни Італія.

Тимчасом Італія, заки займе становище, старається вгадати, яка вирине ситуація в Польщі.

Англійський уряд собі розважає, яке становище заняти супроти російського уряду за вислання військ проти Польщі. Теж постановляє наперед справу краще простудіювати.

Чи не є ця застанова наслідком поведінки поляків, котрі, як їх власна поговірка каже, мудрі по шкоді, бо наперед рішаються, а доперва потім приходять до голови по розум?

ВІДПЛАТА.

Закпилася доля з мадярів: приступили вони свого часу до берлінсько - римської оси, щоби поборювати комунізм, з котрим мадяри мають свої розрахунки ще з часів большевицької революції Белі Куна. Вони пішли на німецьку політику, щоб поборювати Чехословаччину, бо, мовляв, чесько - французько - советський пакт завів Росію в центральну Европу.

Нині, завдяки махінаціям Німеччини, Росія стоїть іще ближче до Мадярщини, як вона стояла давніше, бо советська Росія нині з Мадярщиною вже сусідує.

Хто знає, чи з новим роком не вилізе мадярам захоплення Карпатської України боком.

ОБОРОНЕЦЬ.

Ґенерал Прхала, командант чеського леґіону в польській армії, перейшов уже до Румунії. Ґазетярам він сказав, що свою місію в Польщі вже скінчив і тепер їде боронити Францію.

Знаючи, що сталося з Карпатською Україною, як її став боронити Прхала, і що тепер сталося з Польщею, як її став боронити Прхала, чи не міг би хтось остерегти Францію, щоб не далася боронити Прхалі?

ДВІ МІРИ?

„Нашу територію наїхали зо сходу всупереч договорам і моральним засадам!" — каже польський президент Польщі в своїй проклямації.

Цю проклямацію видав у Косові, на українській території, котру Польща двацять літ тому наїхала всупереч договорам і моральним засадам.

Цікаве питання підносить цей протест. Наприклад, чи може грабіжник, від котрого граблять заграблене, відкликатися перед правом проти безправства?

НЕВТРАЛЬНІСТЬ ПО СОВЄТСЬКИ.

„Ми є невтральні по советськи", пише московський письменник Олексій Толстоїі, „а не так, як невтральна буржуазія, котра напихає кишені окрівавленими грішми".

Чи це має значити, що совети такі гроші вперед промивають?

МАДЯРСЬКА ПОМІЧ.

Урядове радіо в Будапешті величає геройських оборонців Варшави.

Як польські війська, вступаючи перед німецькими, зявилися на границі Мадярщини, мадяри їм відбирають зброю й замикають до концентраційних таборів.

НАУКА НЕ ПІШЛА ДО ЛІСУ.

Доносять з Черновець, що місцеві німці обкидали польських жовнірів при переході на румунську границю ріжними визвисками. Між іншим кричали до них „свині!"

Звідки впала їм думка так прозивати поляків? Чи не навчилися вони припадково від самих таки поляків такої поведінки супроти людей іншої народности?

НАСТУП РОСІЇ НА ПОЛЬЩУ.

Щоб дістати частину розділеної Польщі, Росія приказала своїм військам перейти границі на всій довжині. Стрілки показують напрями походу. Тіньовані границі в середині території упалої Польщі це припущені нові границі „Нової України" й „Нової Білоруси".

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIAN PLEA TO HULL URGES INDEPENDENCE

Letter Assails Poland and Asks Allies To Give Them Justice at End of War

From the Herald Tribune Bureau
WASHINGTON, Sept. 16.—The Ukrainian Bureau in Washington made public today a letter which had been sent to Cordell Hull, Secretary of State, and to the Ambassadors of Great Britain and France asking that the claims of the Ukrainians be considered in any new settlement of frontiers after the present war in Europe.

The letter called attention to the "ruthless political, cultural, religious and economic oppression" of the Ukrainian minority by the Polish government during the last twenty years.

[According to the "Concise Statistical Yearbook of Poland" published in 1938, the Ukrainian population, based on divisions according to mother tongues, was 3,222,000 in 1931.]

The portion of Poland which is inhabited by Ukrainians is the southeast corner of the country, and Lwow (Lemberg) is regarded by the Ukrainians as their cultural center in Poland. It is this section to which a large portion of the Polish army is attempting to retreat in the face of the German attacks from the west.

"After numerous and so famous 'pacifications,' and in view of the fact that, despite the efforts of the Ukrainian leaders to bring about happier relations with the Poles," the letter said, "the latter continued to pursue until the day of the German invasion a policy of extermination of Ukrainain life and denationalization of the Ukrainian people, the 7,000,000 Ukrainians in Poland cannot be expected to have sincere sympathy for that contry in its present condition."

The letter stated that the Ukrainians did not wish to have Poland deprived of its independence, but they believed that the Poland to be set up after any new peace treaty should include only Poles, and not contain large minorities.

The Ukrainians accused the Soviet Union of being an enemy of human freedom and liberty and of the cause of peace, and stated that the present treaty between Germany and the Soviet Union had unmasked the Russian government.

"The Ukrainians believe that the present European war will affect the Soviet Union in such a manner that freedom of the many subjugated nationalities of the Union, including Ukrainians, will eventually be effected," the letter said.

The letter stated further that the Ukrainians believed in the just cause of the democratic powers, and that they had gone to war because they would not tolerate international lawlessness, the spirit of aggresson and the domination by force coupled with the greed of conquest.

The Ukrainians hoped, the letter added, that another Versailles Treaty would not be repeated, and that, unlike the peace that ended the last war, the present war could close with a just treatment of "the cause of nearly 50,000,000 Ukrainians."

The Ukrainians believe that for practical, political and economic reasons the allied powers will deem it necessary to support re-establishment of an independent Ukrainian state.

(New York Herald Tribune, Sunday, September 17, 1939.)

В Турції.

5 мінут по відїзді потягу.

Бойко: Коли їде потяг до Самбора?

Служба: Завтра рано в 7 годині!

Бойко: Слава Богу, щом си не спізнив.

700-ЛІТНІЙ ДУБ НА ХОРТИЦІ.

Кореспондент московської „Правди" пише, що на Хортиці росте найстарший дуб Запорізької Січи. Фахівці запевняють, що дуб має 700 років. Дуб має 6 метрів в обводі, а довжина гиляк доходить до 16 метрів. Історична Хортиця, осідок Запорізької Січи та історичний дуб моглиб оповісти багато річей.

НОВИЙ РЕКОРД.

Відомий німецький автомобіліст Ганс фон Штук побив світовий рекорд швидкости моторових човнів, осягаючи 87 і пів км. на годину на човні ваги 800 кг.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

КЛІВЛЕНД, О.

Відкриття Українського Городу.

Минулого місяця ми проголосили, що відкриття українського культурного городу не могло відбутися 3. вересня ц. р. через страйк у „Доблю Пі Ей", і що те відкриття відложено до весни 1940 року.

Отсею дорогою хочемо поділитись радісною вісткою, що бюсти Тараса Шевченка, Володимира Великого й Івана Франка вже поставлені на призначених місцях, на фундаментах, і що цей город небавом буде вже цілковито укінчений. Та мусимо ще передтим зложити місту решту грошей у висоті $1,000.

Ми вже віднеслися до всіх українських організацій стейту Огайо і до всіх бизнесменів з проханням про жертви. Маємо надію, що всі відгукнуться прихильно на наш заклик. Український Щадничий Банк у Клівленді вже зложив $100. Водночас подаємо до відома всім українцям у Клівленді, Лейквуд і околиці, що торжественне відкриття городу відбудеться 30. травня 1940 року, на „Декорейшен Дей". На той день запрошуємо всіх та просимо наші товариства здержатись на той день від влаштовування інших підприємств. Це про те, щоб ми в тім відкритті взяли якнайчисленнішу участь та показали американцям про нашу силу і любов до своєї культури та традиції.

Уряд Злучених Українських Організацій в Клівленді, О.: **Омар Малицький**, предсідник; **Іван Тарнавський**, заст. предс.; **Іван Сподар**, секр. рек.; **Григорій Степаник**, секр. фін.; **Дмитро Шмагала**, касієр; **Теодор Грицей**, реф. преси.

БДЖОЛИ ПРЕДСКАЗУЮТЬ ПОГОДУ..

Коли виглядає на соняшний та погідний день, то бджілки з охотою вилітають з вулика й летять далеко від пасіки. А перед слотою чи довгим дощем бджілки не радо вилітають з вулика, а коли й вилітають, то поблизу держаться пасіки. От по цім неодин досвідчений пасічник і навчився вгадувати, яка буде погода.

Бджілки мабуть уже так збудовані, що дуже вразливі на зміни времени. Я що зміни в повітрі вже й наперед появляються, заки ще випогодиться, чи заслотиться, то бджілки знають, як їм застосуватися до погоди, або дощу.

Е. Ж.

НЕВІДОМІ НЕДУГИ РОСТИН

Ультрабактерії ростин та боротьба з ними.

— Не мав мене Бог як покарати, та й напустив заразу на мій сад! — чуєте тепер нераз такі слова з уст господині; зо сльозами в очах вештається вона біля недужих корчів аґрусту чи помідорів та пробує ріжних засобів, щоб знищити тих важких ворогів наших садів.

Шукає їх не тільки вона. Над тим питанням працює у світі безліч учених; вони намагаються передусім знайти тих нелaскавих збиточників, щоб знати, з ким мають вести боротьбу.

Ультрапропустні заразні.

Багато недуг ростин викликують такі дрібненькі заразні, про які годі сказати, чи це живий організм — як хоробо-творчі бактерії, чи це тільки нежива хемічна речовина, отже — їдовита отруя. І коли навіть найдрібнішу бактерію можемо ще відокремити особливими фільтрами, то згадані заразні не дасться виділити навіть через т. зв. ультрафільтри (є це болони, прилаштовані з кольодія й інших матеріялів; ці болони мають такі дрібненькі пори, що через них не перейде ні найменша, через мікроскоп бачена, дрібна порошинка). А всеж через такі ультрафільтри переходять згадані заразні; тому й названо їх ультрапропустні заразні або з латинська „віруси". Як останні досліди виявили, мають вони багато схожого з білками.

Як жеж переносяться вони на здорову ростину?

Вже давнішими роками знайшов на те відповідь український ботанік Івановський (згодом зросійщений, родом із Харкова); він помітив, що сік, витиснений з тютюну, недужого на т. зв. мозаїкову недугу, є заразливий для здорового тютюну і коли втерти його в здорове листя, тоді він викликує недугу. Заражений сік є дуже небезпечний, бо заразні не тратять своєї їдовитости навіть і по довшому часі. Виявилося це на одній фармі в Америці, де нагло вибухнула мозаїкова зараза, при чому на сусідній плянтації недуга зовсім не появилася!

Що сталося?

Дивне це явище вияснили дуже швидко; виявилося, що робітники з хорої плянтації — жували тютюн, який походив з заражених зборів. Зате на другій плянтації зовсім заборонили жувати тютюн. У згаданому випадку — навіть довге сушення і діяння слини в устах людей — не знищили заразнів. Пережований тютюн, що його спльовували робітники, переносив недугу й нищив плянтації.

Доволі часто розносять ростинні заразні комахи; вони то набирають на свої лапки заразнів з хорої ростини й переносять на здорову. Деколи й у самій землі є вже заразні й вони то заражують ростини.

Боротьба з заразнями.

У боротьбі з заразнями — найважніша річ викрити розносщиків недуги.

Буває, що деколи й у часі куреня переносяться заразні на ростини; тоді треба вистерігатися курення в часі праці. Та звичайно переносять такі заразні комахи; треба тоді дуже багато терпеливости, щоб знайти спричинника недуги й знищити його. З хвилиною, коли віднайти його й знищити, недуга вигасає.

Звичайно, коли в годівлі ростин побачимо підозрілі одиниці, треба з місця провірити їх стан і коли вони недужі, знищити їх. Жертвою заразнів падуть не лише помідори, картоплі, огірки, але й цвіти.

В останніх часах зачали боротися з тими заразнями так, як з бактеріями тифу, дифтерії чи іншої заразливої недуги; а саме впорскують звірятам у кров заразень ростин, а одержаною відповідним шляхом сироваткою нищать заразні з додатнім успіхом. Покищо цей спосіб не вийшов іще поза досвідні стадії; який буде їх практичний вислід, про те переконаємося в найближчій майбутності.

Всеж таки цей спосіб запобіжних впорскувань є дуже цікавий і являє собою великий поступ у боротьбі з ростинними заразнями.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЙОНКЕРС, Н. Й. Надзвичайні збори Тов. Подільська Січ, від. 8., відбудуться в пятницю, 22. вересня, в годині 7:30 ввеч.р, в гали Укр. Гор. Клюбу, 13 Вашингтон Стр. Всіх довгуючих проситься явитись і вирівняти свої належитости, щоби не бути суспендованим. — Н. Чолій, предс.; В. Мандзій, секр.

WILLIAMSTOWN, N. J. A meeting of branch 307 will be held Sunday, Sept. 24, 1939, at the Basement of St. Peter & Pauls Church in Williamstown, N. J., at 1 P. M. — Joseph Arkatyn, Sec.

ДИВНЕ.

Біля міста Бокенгаген у Німеччині грім убив пяту особу в тім самім місці. Перший раз у 1896. р. грім убив жінку і мужчину, в 1913. р. мужчину; повторилося це в 1922. р. Тепер робітник, що заховався в часі бурі під те саме дерево, згинув від грому. Догадуються, що під деревом є джерело, що притягає громи.

ШКІЛЬНІ КНИЖКИ

КУПІТЬ ІМ ПОТРІБНІ КНИЖКИ!

Не досить післати дитину до школи. Треба їй ще дати книжки, без котрих вона не може навчитися читати, а потім книжки, щоби заохотили її читати.

Ось Вам вибір таких книжок для дітей:

ПЕРША КНИЖЕЧКА (Буквар) найновіше видання. Львів, 1939 — 45 ц.
ДРУГА КНИЖЕЧКА (читанки для 2. кляси) М. Матвійчука — 50 ц.
ТРЕТЯ КНИЖЕЧКА (читанка для 3. кляси) М. Матвійчука — 60 ц.
ЧЕТВЕРТА КНИЖЕЧКА (читанка для 4. кляси) М. Матвійчука — 75 ц.
ШКІЛЬНИЙ СПІВАНИК у двох частях. Зладив Ф. Колесса — 75 ц.
СПІВАЙМО, збірничок пісень на два голоси для шкільної молоді. На весняне свято пісні. Зладив Ф. Колесса — 20 ц.
ЗБІРНИК НАРОДНІХ ПІСЕНЬ. В укладі на три голоси для ужитку шкільних хорів. Зладив Ф. Колесса — 60 ц.
СПІВАНИК для дітей дошкільного та шкільного віку. Зладив Михайло Гайворонський — 30 ц.
МАЛИЙ БАНДУРИСТ, збірка пісень для дітей. Підібрав і впорядкував Михайло Таранько 20 ц.
ДИТЯЧІ ЗАБАВИ, зібрав і впорядкував Михайло Таранько. Містить гарні забави і пісні для дітей з музикою до пісень — 35 ц.
СЕРДЕЧНИЙ ВІНОЧОК, вязанка святочних бажань для українських діточок. Зміст: Бажання на іменини або уродини, на Новий Рік, на Великдень, на Різдво, на Свято Матери. Також деклямації на Свято Матери. — 30 ц.
ПРИГОДИ РОМКА БОМКА. Я. Вільшенка. Веселі вірші з малюнками для добрих дітей. — 30 ц.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ для дітей, в 4-ох частях:

Часть 1. **Київське Князівство** (вичерпана)
2. Галицько-Волинська Держава
3. Козаччина
4. Україна в неволі.

Друковано гарним читким друком з багатьома ілюстраціями М. Фартуха. Кожна частина 20 ц.

МАЛА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, І. Крипякевича — 15 ц.
МАЛИЙ КАТЕХИЗМ християнсько-католицької релігії. Уложив о. Іван Рудович — 35 ц.
БІБЛІЙНІ ОБРАЗКИ. Перші початки науки релігії. о. С. Біленький. Ілюстровані — 35 ц.
ХРИСТІЯНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА НАУКА ВІРИ в біблійних оповіданнях для дітей. о. С. Біленький — 50 ц.

ДЛЯ УЧИТЕЛІВ:

МЕТОДИКА правописних і словесних вправ з додатками: **диктати, зразки говірок і спис висловів.** Практичний підручник для вчителів і кандидатів учительського знання. Зладив д-р Кость Кисілевський — 65 ц.
МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК до навчання перших початків українського письма. Зладив М. Матвійчук — 75 ц.

Замовлення слати:

"SVOBODA"
P. O. Box 346 — Jersey City, N. J.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

ВІЙНА, ЯКА НАС ЧЕКАЄ

Живемо на один крок від війни; ділять нас від неї тепер уже хіба дуже короткі речениці. Проте питання сьогочасної війни і миру відбігає далеко від того, що досі входило в розуміння війни. Минули вже безповоротно ті часи, коли війна була довгим поєдинком сил і матеріяльних засобів на позиційному фронті.

Війни, що їх ведено в часах після великої світової війни, здебільша були властиво т. зв. війнами без війни. Це територіяльні перемоги без битв, підбої без крови, війни для здобуття простору й землі. Війни, що, за влучним висловом пані Табуї, є властиво політично - мілітарними шантажами, в яких головну ролю грає психольоґічний чинник, вміла пропаґанда словом і ділом. Отже застрашується слабшого противника примарою жахливої, небувалої досі війни, якої вислід, мовляв, згори пересуджений, демонстраційно заряджується велику мобілізацію, дивізії в бойовій дефіляді маширують до кордонів, літаки відбувають перелети над кордоном, а кордон аж кипть і кипить від кривавих інцидентів. Відомо, що тільки такою пропаґандою Німеччина здобула Австрію, Судети, Чехію, Клайпеду... Але не Німеччина винайшла такий спосіб війни. Ще передтим послужилася ним Японія, завойовуючи без ніякого опору Манджурію.

Відомий фільософ і суспільний теоретик Бертран Росел приймає, що в теперішніх часах справжньої війни не буде, будуть тільки „війни без війни", і це буде так довго в Европі, доки не скомасуються й не заокругляться бльоки великодержав. Щойно ці бльоки виступлять один проти одного не з военною „дефілядою", а зо справжньою війною.

Проте досвід війни в Етіопії, а ще більше в Еспанії й Китаю, показав, що завжди наглий вибух війни без виповіджения проходить так „мирно". До тогож і тактика і стратеґія і самі операційні дії в цих війнах відривають цілком нові засоби сьогоднішнього военного мистецтва, що далеко ріжняться від засобів останньої світової війни.

Правда, повзи, літаки й ґази були вже відомі й у світовій війні, але їх випробувано щойно пізніше. Повзи, цей відроджений панцир середнєвічних лицарів, стали найкращим засобом не тільки для ломання опору ворога, але й для унеможливлення відбудувати оборону. Повна моторизація військових відділів, головно артилерії, скасувала залежність війни від пори року. У сфері блаженних споґадів про „давні, добрі часи", лишиться можливість впливу доброї, чи злої погоди на розвиток военних операцій.

Сьогодні нема вже „критичного" літа і „відпружуючої" політичну ситуацію зими, війна узалежнена від куди важніших чинників, ніж погода, чи пора року.

У змаганні до рівноваги між засобами боротьби і засобами оборони, удосконалення повзів щодо їхньої скорости і відпорности проти скорострілів, а то й гармат пішло дуже далеко, подібно як удосконалення протилетунської артилерії проти наступу бомбометів. Сьогочасна війна, це передусім війна найновочаснішими технічними засобами, при чому в засобах боротьби, як і в засобах оборони людський мозок не спиняється ні на хвилину у своїй вигадливості. Як показалося з останніх льокальних війн, фронтова боротьба стала цілком змеханізована. Військовий наступ відбувається менш-більш у такому порядку: спершу йдуть повзи, за ними змоторизовані відділи саперів, опісля піхота на мотоциклях, далі панцирні вози з технічним матеріялом, за ними змоторизована піхота, за нею змоторизована артилерія і врешті відділи сполуки, санітарні, мостовий табор, постачання, моторогонні матеріяли, амуніція і т. д.

Одначе така позиційна війна, це тільки дрібна частина сьогочасної війни. Куди важнішу ролю грає в ній повітряна фльота, що дає змогу перенести боротьбу через фронтову лінію на відкритий простір і до нутра краю противника. Найбільш віддалені від фронту містечка й села наражені на налети ворожих літаків з бомбами, або з легкопадними десантами і наїзди заґонів повзів, або панцирних авт, що всякими засобами — від бомбардування людських осель почавши, а на ширенні паніки і зневохоті серед цивільного населення скінчивши, причиняються до капітуляції противника.

Оборонні лінії, в роді лінії Мажіно, чи лінії Зіґфріда, що малиб стримувати наступ змоторизованих військ; повітряні операційні бази зо своїми лініями сил і точками опори, що разом малиб загрожувати безпосередній акції і паралізувати кожну спробу нарушити її сферу впливів — це основні засоби військової активної оборони.

Та в новочасній війні куди більше значіння має пасивна оборона цілого населення. Протилетунська оборона міст зо схоронищами, повітряними запорами, ґазовими масками, достосовує останніми часами до своїх вимог навіть урбаністику, збільшаючи незабудовані простори в місті, чи витичуючи нові вулиці згідно з напрямом вітру.

Новочасна тотальна війна цілком затерла ріжницю між військом і цивільним населенням, між фронтом і запіллям. А разом із тим така війна, підпорядкована звичайним імперіялістичним цілям, ставить під знаком запиту не тільки майбутність багатьох держав, що неспроможні боронитись перед захланністю сильніших сусідів, але взагалі майбутність людської культури.

ПРОЩАННЯ РЕЗЕРВІСТА.

Французи, що живуть в Англії, дістали завізвання зголоситися до своїх полків через французьку амбасаду в Лондоні, звідки їх мають переслати через Канал до Франції. Світлина представляє сцену прощання резервіста з родиною під французькою амбасадою в Лондоні.

ХРЕСТ І. ВІКУ ПО ХРИСТІ ПІД ЛЯВОЮ ВЕЗУВІЯ.

Італійська преса пише, що перед 18 місяцями археольоґи віднайшли підчас розкопів у Геркулянумі християнський хрест. Отже в лютому 1938 р. археольоґи віднайшли відтиски доволі великого (60x45 цм.) нерівнораменного латинського хреста на стіні малої кімнати одного з найгарніших будинків т. зв. дому двохсотліття, в якому мешкали багаті патриції і вели вибагливе життя. В 79 р. по Христі страшний вибух Везувія знищив міста Помпеї і Геркулянум і тепер зпід намулу ляви та болота цих міст добувають археольоґи ріжні памятки. Віднайдений хрест доказує, що в Геркулянумі і Помпеях віра Христова вже запустила сильне коріння. Знахідка хреста має велике значіння теж для християнської археольоґії, бо дотепер міркували, що хрест ввели до іконоґрафії та літурґії в IV. в.

—o—

35,000 ІНСТИТУТІВ КРАСИ.

Одною з найважніших ділянок американської торговлі і промислу є інститути краси. В 1900 р. було у Злучених Державах 262 інститути. Тепер їх число зросло до 35,000, а обороти до 210 міліонів долярів. Кожний мешканець Злучених Держав видає пересічно по 2 доляри річно на інститути краси. Спершу до згаданих інститутів ходили лише жінки. Тепер майже половину клієнтів згаданих інститутів творять мужчини.

—o—

450 ЦИГАНІВ У КОНЦЕНТРАЦІЙНОМУ ТАБОРІ.

Німецька поліція у Сх. Мархії арештувала й примістила в окремому концентраційному таборі 450 циганів. Це має звязок із акцією очищення Сх. Мархії від циганської язви.

—o—

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (85)

Тарзан стояв закутий у грубий ланцюх і долонею притискав своє чоло. Йому дуже боліла голова від тої отрути, яку королева Менофра звеліла підступно застрикнути в овочі. Він трохи докоряв собі, що так летко дався здурити Менофрі й без застанови їв затроєні овочі й іншим позволив їсти.

Та тепер не був час на докори. Він дивувався, що сталося з його приятелями — Вудом та Ґонфалею. Невже вони цілі, чи може отруя мала на них сильніший вплив, ніж на нього? Та в тій же хвилині двері від його тюрми відкрились і в них показався Вуд, а за ним сторож. Сторож втрутив Вуда до середини.

Побачивши Тарзана, Вуд скоро побіг до нього. Впевнившися, що Тарзан жие, почав йому розказувати про свою долю, а головно про долю Ґонфалі. „Її та чортиця Менофра знов запроторила у тюрму і її там чекає певна смерть". Благальними очима він дивився на Тарзана, чи той не знайде якої на це ради.

Але що міг помогти пан нетрів у такім тяжкім положенні? Інстинктово він сягнув рукою до шиї, на якій був широкий сталевий ковнір. „Що я можу на це порадити", завважив на це смутно Тарзан. „Чому вони тебе закували, а мене ні?" — запитав Вуд. „Можливо вони мають до того спеціяльну причину", відповів той.